

Gradski muzej Bjelovar u raljama života

Goran Jakovljević
Gradski muzej Bjelovar,
Bjelovar

Primljeno: 11. 12. 1987.

Možda je ovaj naslov čudan i neprimjeren zajedničkoj temi ovog broja »Informaticae«, ali to je samo privid. Naime, sagledavajući uvjete pod kojima je osnovan, kadrovsku ekipiranost, uvjete rada i odnos dŕuštva prema njemu, bjelovarski muzej kao i većina muzeja po tzv. provincijskim središtima, može se pohvaliti da opstaje i ŕivi unatoč brojnim nevoljama i problemima koje ga svakodnevno šibaju sa svih strana. Logično je, dakle, da svi navedeni elementi imaju velike reperkusije i na osnovne zadatke muzejske djelatnosti, posebice na pedagoško-edukativnu ulogu muzeja u društvu.

Bjelovarski muzej tipično je čedo poslijeratne euforičnosti, kada je svako mjesto osim škole, sveučilišta i doma kulture htjelo imati i svoj muzej, kako bi se za buduće naraštaje sačuvalo sve ono što se ljudima u tom trenutku činilo vrlo značajnim. Iako su stručne preporuke još 1946. g. **a priori** odbacivale ideju da se u Bjelovaru osnuje muzej (mišljenje je dao dr. Viktor Hoffiller, tadašnji direktor Arheološkog muzeja u Zagrebu), jer za to jednostavno nije bilo uvjeta, već 1949. g. u Bjelovaru se osniva Oblasni muzej. Počinje marljivo sakupljanje predmeta sa širokog područja Bilo-gore, Podravine i Moslavine, istina bez ikakve stručnosti, sistematizacije i valorizacije, ali zato s velikim entuzijazmom.

Od velikih hrpa korisnih i beskorisnih predmeta polovinom šezdesetih godina profiliraju se, dolaskom prvih pravih stručnjaka u muzej, i prve zbirke. To su zbirka radničkog pokreta i NOB te zbirka kulturne historije, čije postojanje najviše zahvaljujemo mnoštvu materijala iz nedavne revolucionarne prošlosti i bogatom marijaterzijanskom nasljeđu jednog od bastiona Vojne krajine. Inače, taj period, u cijelosti sve do kraja sedamdesetih godina, karakterizirala je administrativna uprava muzejem, koja je muzej učinila institucijom samom za sebe, ućahurenom i okoštalom tvorevinom. U to vrijeme ne može se govoriti čak ni o poštivanju prvog muzeološkog postulata – prikupljanje i zaštita – jer prikupljena građa, jednostavno rečeno, propada.

Gdje se bjelovarski muzej nalazi danas?

Osnovna muzejska djelatnost disperzirana je na tri lokacije (zgrada muzeja u Bjelovaru, Spomen-muzej »Josip

Detalj rada s učenicima u Gradskom muzeju Varaždin. Snimio: Darko Gorenjak

Kako će raditi »Servis za škole«

Rad u prostorijama Galerije može se odvijati u grupama ili pojedinačno. On obavezno uključuje mogućnost razgovora učenika s kustosom ili stručnim radnikom u Galeriji, umjetnikom ili nekom trećom osobom čija objašnjenja pomažu upoznavanju likovnog(ih) djela. Spomenute razgovore potrebno je, naravno, prethodno dogovoriti i pripremiti kako bi opravdali svoju svrhu.

Ako učenik ŕeli raditi samostalno, onda prema svojem uzrastu, odnosno godini obrazovanja, dobiva niz pitanja u skladu s nastavnim sadržajima, ali koja su prvenstveno vezana za izloženi likovni materijal u Galeriji slika. Svaka slika iz tog stalnog postava obrađena je sustavom pitanja te vodi i upućuje učenika na bolje zapaŕanje likovnih elemenata i spoznavanje onog bitnog za likovno djelo. Pitanja priprema kustos Galerije i ona se zatim fotokopiraju (u nemogućnosti tiskanja) te razdijele učenicima koji ih slobodno koriste, tj. ispisuju svoje odgovore na njima te zadržavaju za sebe ili predaju nastavniku na provjeru. Pitanja učenicima obično razdijelji čuvar izložbe.

Radi što potpunijeg uključivanja u rad »Servisa za škole« i nastavnika i učenika varaždinskih osnovnih i srednjih škola, Galerija slika planira izdati odgovarajući prospekt s programom rada i pozivom na suradnju. Izdavanje tog prospekta omogućeno je uz sudjelovanje SIŽ-a za kulturu općine Varaždin koji će sufinancirati njegovo izdavanje. Isto tako je i Prosvjetno-pedagoška služba odlučila uključiti se u ovaj projekt, najprije organiziranjem stručnih seminara za nastavnike likovnog odgoja i kulture, a zatim pruŕanjem materijalne pomoći, prije svega za potrebe tiskanja velikog broja »formulara« s

pitanjima i praznim mjestima za odgovore učenika.

Predstoje nam godine upornog rada i stalnog zalaganja za cjelovito oŕivotvorenje ove ideje koja, kako smo na početku rekli, i nije baš tako nova. Ali ona je očitó jedna od karika u lancu kulturnog obrazovanja našeg čovjeka koja nedostaje. Sigurno je da će ovakvim svojim djelovanjem Galerija slika Gradskog muzeja Varaždin ispuniti još jednu od svojih bitnih uloga: pedagoga i animatora likovnog ŕivota što će dovesti do veće svijesti i potrebe za uŕivanjem u kulturnoj i likovnoj baštini ovoga kraja.

ABSTRACT

»Service for Schools« in the Art Gallery of the Municipal Museum in Varaždin
Mirjana Dućakijević

The Art Gallery of the Municipal Museum of Varaždin organized in 1986 the so-called »service for schools« on the model of some successful examples from museums and galleries abroad. The main task was to provide regular lessons on the subject of »visual culture« for primary and secondary schools, at the museum premises. This is a place where every pupil can learn from original material or can revise and systematize his knowledge previously acquired in school.

The program mostly takes place outside the school curriculum and is optional. The teacher gives the pupils instructions in school and in the gallery he makes use of »work sheets« with questions related to selected works of art (or problems) from the gallery collection. This activity is still in an experimental phase and needs further elaboration and improvement. A seminar for school teachers was organized with the support of the educational authorities of the town.

Broz Tito« u Velikom Trojstvu i zgrada etnografskog postava u istom selu) unutar kojih su konstituirana četiri stalna postava – arheologija, etnologija, kulturna historija te radnički pokret i NOB. Ta disperzija djelatnosti donosi stanovite organizacijske probleme instituciji, ali se to ne odražava na koncepciji samih postava. Postavi su koncipirani na principu kronologije pojedine problematike i, iako su to možda već utvrđene metode koje poznaje moderna muzeologija, ipak još uvijek zadovoljavaju potrebe bjelovarske sredine.

Spomenutim postavima treba priključiti i muzejsku galeriju, koja provodi intenzivnu djelatnost (u prosjeku oko 12 izložbi godišnje) i koja se najviše približila zahtjevima za specijalnim, odnosno tematskim izložbama. Ipak, i ovdje postoji jedan problem: naime, iako su sve te izložbe praktično tematske, ipak se ne može govoriti o didaktičkim principima u njihovoj realizaciji, odnosno njihovoj namjeni za korisnike određene dobne ili obrazovne skupine. Jedini kriterij u pripremi neke likovne izložbe jest umjetnička vrijednost autora.

Arheološka zbirka najviše se približila onome što zovemo »tematska izložba«. Budući da arheologija obuhvaća ogromno područje iz cjelokupnog civilizacijskog nasljeđa, prezentirati ogromnu količinu materijala i istovremeno željeti da posjetilac pozitivno prihvati našu poruku (to ustvari znači obrazovati ga), vrlo je teško. Zbog toga se u planiranju izložbene djelatnosti zbirke ide za tim da se bar dvije izložbe godišnje posvete određenim segmentima arheologije, odnosno određenim obrazovnim skupinama posjetilaca. Tako su npr. u protekloj godini priređene dvije takve izložbe – **40 godina arheoloških istraživanja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj i Dječje igracke od neolita do danas** – a odaziv posjetilaca pokazao je da smo na pravom putu. Na primjeru rada galerije i arheološke zbirke može se izvući i zaključak o strukturi korisnika muzejskih zbirki. Naime, od cjelokupne mase posjetilaca uvjerljivo odskakće grupacija školske djece i omladine, od osnovne do srednje škole. Razlog tome je vrlo jednostavan – školski programi obuhvaćaju gotovo sve teme koje se pojavljuju kroz izložbenu djelatnost muzeja, te je to jedinstvena prilika da se one i praktično obrade. Iza navedene grupacije omladine slijedi odmah i publika koju čine intelektualci srednje dobi, dok je, nažalost, publika iz redova radnika zastupljena minimalno.

Za bjelovarski muzej najveći je problem animacija korisnika. Do sada uv-

rježena animacija putem medija javnog informiranja (lokalna štampa, radio i »Večernji list«) pokazala se potpuno nedovoljna. Iako smo svjesni da je tiskani materijal u vidu kataloga i propagandnog materijala (izuzetak su katalogi likovnih izložbi, koji su obično financirani namjenski izvan muzejskog budžeta) prijeko potrebnim za ovakvu vrstu djelatnosti, jednostavno nema financijskih sredstava da se to i ostvari. S obzirom da je omladina najbrojniji konzument muzejskih usluga, najprirodnije bi bilo da se planiranje djelatnosti i animacija vrši kroz nastavne planove i programe školskih institucija, ali, nažalost, sve je za sada prepušteno stihijnosti.

U okviru bjelovarskog muzeja ne postoji radno mjesto muzejskog pedagoga, već se voditelji pojedinih zbirki ili postava sami snalaze u okviru svoje stručnosti u planiranju pojedinih pedagoških sadržaja. I među navedenim voditeljima postoje znatne razlike u poznavanju pedagoške problematike, a razlog treba tražiti u nastavnom programu školske institucije koju su oni završili. Po tom pitanju u najvećoj je prednosti kustos arheološke zbirke jer su u nastavni program Filozofskog fakulteta u Zagrebu – odsjek arheologija – pedagoški predmeti (pedagogija, didaktika i sociologija) zauzimali ravnopravno mjesto sa stručnim arheološkim predmetima.

Kakav se zaključak može izvući iz svega navedenog?

Bjelovarski je muzej samo jedan od primjera da je naša zemlja općenito vrlo daleko od suvremenih načela moderne muzeologije koja se provodi u svijetu; razlozi se traže u materijalnoj krizi cijelog društva, kadrovskoj (ne)osposobljenosti muzejskih institucija i u tretiranju kulture kao sastavnog dijela našeg društva u cjelini. Ako muzejski radnik nije dobro osposobljen da prenese svoje znanje drugima, ne može se očekivati niti da posjetilac muzeja zavoli muzej, da mu muzej bude potreba i da tu svoju ljubav prema muzeju prenosi dalje. Da li će se situacija izmijeniti nabolje, ovisi prvenstveno o muzealcima i njihovom shvaćanju da su promjene nužne.

ABSTRACT

The Municipal Museum of Bjelovar in the ups and downs of life
Goran Jakovljević

The Municipal Museum of Bjelovar was founded and continued to live in a manner characteristic of most small museums in small towns that do not have the necessary working conditions. One of the main deficiencies is a general indifference towards the museum. The staff of the museum makes great efforts to attract visitors, and to make the exhibitions more interesting and more comprehensible. This is mostly the case with

temporary, thematic exhibitions from the archaeological collection. The museum plans two exhibitions per year, with themes from archaeology adapted for different age and educational levels of the visitors. Two exhibitions of this type were organized i.e. »40 years of archaeological research in North-West Croatia« and »Children's toys from the neolithic to the present day«. The most frequent visitors are school children and young people. For this reason the educational activities in the museum have to be adapted to their level through school programs and individual work. At present there is a lack of staff and funds for such activities.

● Obrazovanje u muzeju: natuknice o problemima

Durda Knežević

Muzej revolucije naroda Hrvatske, Zagreb

Primljeno: 13. 11. 1987.

Prijedlog redakcije časopisa »Informatica Museologica« da se iznova tematizira obrazovanje u muzejima treba smatrati svakako dobrodošlim, osobito ako će rezultirati nekim novim spoznajama ili, još bolje, rješenjima. No postoji skepsa glede mogućnosti da se to desi. Ponajprije valja reći da je u muzeološkoj literaturi već mnogo toga napisano o tom problemu (uzmimo npr. samo knjigu **Odgojna i obrazovna djelatnost muzeja** u izdanju Hrvatskog školskog muzeja 1980. godine). Čitajući sve te radove, koji su većinom vrlo kvalitetni, nužno se nameće misao da je gotovo sve o toj temi već rečeno. Svi problemi su uočeni i poznati, i svi su napuci kako i što činiti u pogledu obrazovanja u Muzeju već dati. Sve te spoznaje do kojih su mnogobrojni autori (pedagozi i muzealci) došli mogu se sažeti u nekoliko osnovnih teza.

- tematizirane su elementarne potrebe za odvijanje obrazovne aktivnosti u muzeju:
 - a) poseban prostor ili barem postav čiji bi barem neki dijelovi bili prilagođeni obrazovnoj djelatnosti
 - b) potrebna tehnička opremljenost;
- uočeni su problemi i potreba kadrovske ekipiranosti za bavljenje pedagoškim radom, također i potreba posebne izobrazbe za muzejskog pedagoga;
- predloženi su i posebni programi, ili barem napuci za izradu takvih, s obzirom na profilaciju svakog pojedinih muzeja;
- osviješteno je i značenje muzejskog obrazovanja za odgoj i obrazovanje čovjeka, tj. za njegovu kulturnu, intelektualnu i humanističku poziciju uopće.

Sve je razrađeno do te mjere da se na prvi pogled čini da je eto sve gotovo, 50